

pa se je deloma izpolnil l. 1461, ko je cesar Friderik III. izprožil vprašanje o ustanovitvi ljubljanske škofije. — Prof. A. Kaspret: Prispevek k rodovniku Fr. Prešerna (109—110). Pisatelj govori po radovljiskem urbarju l. 1579 o posestnikih Boštjanu in Simonu Prešernu, kar dokazuje, da so Prešerni vsaj od konca 15. veka domovali v isti hiši v Vrbi in imeli v posesti najviše obdačeno kmetijo. — Dr. Fr. Ramovš: Delo revizije za Dalmatinovo biblijo (113—152). Od 22. avgusta do 22. oktobra 1581 se je vršila v Ljubljani revizija Dalmatinovega rokopisa sv. pisma. Sodelovalo je 11 mož. Dotlej so izšli slovenski tiski v dveh pravopisih, Trubarjevem in Kreljevem; prevladoval je Trubarjev. Trebalo je edinosti. Revizorji so se zedinili ter sprejeli Dalmatinovo in Bohoričevo mnenje. Bohoriču so naročili, naj spiše slovensko slovnico. Pravopis je bistveno isti, ki ga je Dalmatin po Kreljevem zgledu že prej rabil. Po l. 1581 je bila novost le vpeljava črke *j* za glasova *j* in soglasniški *i* ter *ji* za glasovno skupino *ji*. — Dr. Ivan Grafenauer: O Vodnikovi pesniški zapuščini in o dosedanjih izdajah njegovih pesmi (179—192). Vodnik je do svoje smrti popravljal svoje pesmi ter prirejal rokopis za izdajo skupnih pesmi, dočim so prej izhajale ali posamič ali v skupinah. Rokopis je prišel po Vodnikovi smrti na dražbo. Sedaj ga hrani Slovenska Matica, ki izda v kratkem novo izdajo Vodnikovih pesmi s pravilnim besedilom, ki se bo naslanjalo na Vodnikove poslednje poprave. Dosedanje izdaje niso kritične. Na celotno izdajo je mislil Miha Kastelic, ki jih je že tudi uredil, a izdaja ni dozorela za natisk. L. 1840 je izšla izdaja Andreja Smoleta, ki pa Vodnikovega rokopisa, ki je bil last Kastelčeva, ni imel na razpolago. Levstikova izdaja iz l. 1869, ki je pesmi metrično in jezikovno popravljala, je bila pogrešena. Levstikove premembe so deloma prešle v Wiesthalerjevo izdajo in v novejši poljudni izdaji l. 1919. Upamo, da bo nova Matična izdaja v vseh ozirih zadovoljiva. — Dr. Fr. Kos: O ustanoviteljih zatiškega samostana (193—200). Spis dokazuje, da so ustanovitelji zatiškega samostana bratje Henrik, Dietrik in Majnhalm iz rodbine Pris (Bris) de Buckes (Buches), mejni grofje v Savinjski krajini (marki). — Dr. Ivan Prijatelj pojasnjuje: Zakaj sta si prišla navzkriž Vraz in Trstenjak (201—212). Povod je bilo Trstenjakovo ravnanje z graško slovansko čitalnico, ki jo je Vraz ustanovil 18. oktobra 1838 tik pred svojim odhodom v Zagreb. Trstenjak se kaže v svoji mladeniški lehkomišelnosti. — Dr. Fr. Kidrič: Primerek Linhartove Miss Jenny Love (213—214). Pisatelj popisuje primerek Linhartove nemške drame, katere doslej ni bil znan noben izvod, ker jih je bržkone Linhart sam vse uničil. Pisatelj obeta monografijo o Linhartu. Isti pisec sporoča tudi o korespondenci iz za dobe jugoslovanskega protestantizma v skupnem henneberškem arhivu (215—217). — Dr. A. Breznik priobčuje daljši življenjepis Stanislava Škrabca, dne 6. oktobra 1918 umrlega slovenskega jezikoslovca (218—226). — Dr. Fr. Ramovš našteva: Slovenistika v Jagičevem »Archiv für slavische Philologie« (227—233). — Dr. J. Šleibinger priobčuje Bibliografijo jezikovnih spisov za l. 1913—1918 (234—242). Natančno abecedno

kazalo zaključuje zanimivi letnik. — Prihodnji letnik bo stal 20 K. Upravo je prevzela »Slovenska Matica«.

V. Steska.

Glasba.

Koncert Lovše-Kobler.

Glasbenoumetniško pot, ki sta jo naši priznani domači umetnici gospa koncertna pevka Pavla Lovše in pianistinja gđc. Dana Kobler pred Veliko nočjo napravili širom Jugoslavije — preko zelnega Štajerskega dolu na Hrvaško in v Srbijo —, sta prav hvalevredno in kar najdostojneje zaključili s koncertom v Ljubljani na Velikonočni ponedeljek dne 21. aprila. Njun nastop, našemu občinstvu vedno drag in ljub, je topot še posebej ugajal in izredno zadovoljil.

Spored gospe Lovšetove ni nudil sicer kakih samospelnih posebnosti iz svetovnoglasbene književnosti, a bil zato tem pristrčnejši in — če izzamemo Alabijevega »Slavčka« — izrazito jugoslovanski. Nekatere skladbe, zlasti Pavčičeve samospelve in Alabijevega »Slavčka«, smo sicer gospo Lovšetovo že nekaj kratov čuli izvajati. Pa smo jih radi poslušali vnovič in jih bomo radi še. Saj ponovno izvajanje dobrih stvari je le koristno: koristno izvajalcu in poslušalcu. Izvajalca sili k ponovnemu študiranju. S ponovnim študiranjem pa se izvajalec-umetnik v umetnino vedno bolj uživi, jo vedno bolj razume in si tako ustvari podlago, da more dotično skladbo tudi čim najbolj po zamislih in željah skladateljevih podati. Ravnotako se poslušajočemu občinstvu kaka recimo težja skladba pri ponovnem dobrem izvajanju vedno bolj odpira, se njena lepota in vrednost vedno bolj kaže; občinstvo skladbo na ta način vedno bolj umeva in uživa. In skladba sama kot taka dosega tem potom najhitreje in najbolj gotovo svoj namen: ne ostane mrtva na papirju, ampak postane duševna hrana in last naroda. Za ponovno vzorno lepo izvajanje zlasti Pavčičevih samospelov smo gospe Lovšetovi prav posebno hvaležni. »Ciciban-Cicifuj« je stal pred nami kot živa slika in še več: kot živ dogodek. »Uspavanka« je bila nad vse ljubka; za tovrstne popevke je gospa Lovšetova kot nalašč ustvarjena. In zdravi smeh prebrisanega vrabca v pesmi »Vrabci in strašilo« je moralo vsako pošteno dušo resnično razveseliti. Alabijev »Slavček« je prvovrsten koncertni komad; v njem se prelivata preprosta, gorka narodna pesem in umetna, težka koloratura — pravzaprav posnemanje slavčevega drobljenja in zvržolenja — v lepo zaokroženo enoto. V tej pesmi gospo Lovšetovo vedno občudujemo. Ta pesem je biser, a tudi izvajanje gospe Lovšetove popolnoma v skladu in na višku pesmi. Mesto, kjer slavček sam brez spremljanja svojo najlepšo in najvišjo kroži, te naravnost očara. Tudi Zajčev »Hajd v kolo!« je zelo mičen, deloma koloraturen komad, ki kot bistra, oživljajoča sapica švigne mimo tebe. Biničkega »Da su meni oči tvoje« in dve Bajičevi pesmi: »Uspavanka« in »Ala nešto« so skladbe dokaj izrazito srbskega značaja, preproste, ljubeznive. Zanimive so bile srbske narodne. Njih venček je nudil dosti raznolikosti in

barvenosti; po izvečine tožnomirnih napevih je končni spev »Cigančica vodu gazi« kot žarnosvetel plamen prodrl iz njih.

Gospe Lovšetove kot pevke mi pač ni treba še posebej hvaliti. Njen glas je izvrstno šolan, krasno izglašen, mehak, gibčen, poln, njeno petje in njen nastop tako naravna, dostojna in prikupljiva. Ko je gospa pred par leti pela v Ljubljani v matičnem koncertu, se mi je vrival vtis, da je glasovno postala za spoznanje šibkejša. Danes pa sem prepričan, da je njen zadnji nastop presegal vse njene prejšnje.

Gđc. Kobler je pri koncertu samostojno izvajala dve Chopinovi skladbi: mehko, liričnosanjavo, od Liszta prirejeno »Mes-joi« in kratko, čvrsto etudo, Sukovo »Večerno razpoloženje«, Smetanov Furiant in slovečo Lisztovo balado v H-molu. Njena igra se odlikuje — ne glede na to, da je tehnično neoporečna in prežeta globokega čuvstvovanja — posebno še po mirni močatosti. To, da posveča posebno pazljivost pretežno slovenskim, zlasti češkim klavirskim skladbam, ji štejem seveda tudi v pohvalo. Ampak da ne pride nikoli z nobeno slovensko klavirsko skladbo na dan, ji pa tudi ni mogoče popolnoma odpustiti. Zakaj že sami »Novi Akordi« so objavili toliko dobrih, izvernih klavirskih skladb naših domačih slovenskih skladateljev, da bi te skladbe same lahko zadoščale za več koncertov. Torej nikar sami sebe tolikanj ne omalovažujmo!

Kar je zapisal neki hrvatski poročevalec o spremeljanju gđc. Kobler, da je v tem pogledu ne prekosi izlepa katerikoli drug pianist, podpišem v polnem obsegu.

Stanko Premrl.

To in ono.

»Reprezentanti savremene Jugoslavije.« Pod tem naslovom je otvoril v letošnji »Hrvatski Prosvjeti«, br. 3—4, Petar Grgec vrsto razprav o največjih sodobnih kulturnih delavcih v naši mladi državi. V uvodu razvija lepo misel: pravi Jugoslovan je tisti, ki z enako ljubeznijo ljubi Srbe, Hrvate in Slovence in se z enako ljubeznijo zanima za zemljo, zgodovino in kulturo vseh treh plemen tega naroda; dozdej še vse premalo poznamo svoje največje može; bodoča naša slovstvena zgodovina bo v enaki meri vpoštevala vsa tri plemena, in tedaj bodo nekateri pisatelji in pesniki, ki so zdaj morda veličine prvega reda, stopili bolj v ozadje, in drugi se bodo bolj zasvetili; ako danes vprašam Srba, Hrvata in Slovenca, kateri je največji sodobni jugoslovanski pesnik, ti bodo — ker smo vsi še preveč pokrajinci — odgovorili Hrvatje, da Vladimir Nazor, Srbi, da Dučić ali Rakić, in Slovenci zopet bodo imenovali svojega. Po tem uvodu se pričena razprava. Vrsto zastopnikov sodobne Jugoslavije otvarja g. pisec z Otonom Župančičem. »Kadar se bo izvedla ocenitev celokupne jugoslovanske književnosti, bo ugled Otona Župančiča še bolj zrastel... tedaj mu bodo Srbi i Hrvati morali dati prednost pred mnogimi svojimi največjimi pesniki.« Ko pisec ugotovi glavno razliko med srbohrvatsko in slovensko narodno pesmijo, tam

namreč tužovanje in sanjarjenje, tu vriskanje in žvrgolenje, skuša dognati poglobitve znake Župančičeve poezije: posebnosti slovenske narodne pesmi je Župančič razvil do klasične dovršenosti; njegov ritem je odmev slovenskega jamskega naglasa; Župančič ni nikoli bolešno sentimentalni, naj tudi pozna vsako razočaranje, vendar nikoli ne toži; temeljni ton Župančičeve poezije je hrepenenje, hrepenenje po popolni svobodi naroda in večji svobodi poedinca, hrepenenje po poštenosti, po zvestem drugu, po duševni tekmi; ne baha se s slovensko preteklostjo, proti sedanosti protestira, vse pričakuje od bodočnosti (v pesmih do leta 1914 objavljenih); v mnogih svojih pesmih (zlasti v »Pesni mladine«, »Dumi«, »Manom«) je, dasi čist umetnik, vendarle tudi buditelj energije, pesnik-prorok (kakor pri Hrvatih Vladimir Nazor). Župančičevi poeziji je lastna cela vetrnica čuvstev: veselje, tuga, humor, satira, duševna gibčnost, ki da jo nahajamo le pri talentih prve vrste; najlepši znak Župančičeve tehnike je plastika in epigramatska kratkoča (opis, kako so nastale Karavanke — Samogovori, str. 86 — da se more prištevati med najlepše strani jugoslovanske književnosti); Župančičeva lirika da je plod trenutnega razpoloženja, odtod pa zavestna nedoslednost v idejah: enkrat n. pr. odpor proti krščanstvu, drugič vdanost kakor pri najbolj skesanem konvertitu; v erotiki da čujemo poleg akcentov idealnega človeka tudi lascivne izjave Heineja, Arna Holza in Dehmela, ki da so najbolj nanj vplivali, Heine da še morda preveč; vpliv Župančičev na slovenske mlajše je velik; tudi na Hrvatském da se čuti; pisec meni, da se je n. pr. celo Vladimir Nazor marsičesa od Župančiča naučil.

—c.

Dr. Jovan Skerlić. Dne 16. maja l. 1914 je umrl nenadne smrti največji književnik srbski, najdelavnejši apostol jugoslovanske misli, ujedinjenja Srbov, Hrvatov in Slovencev v eno državo — dr. Jovan Skerlić. — Jovan Skerlić se je rodil l. 1877 v Belemgradu; tu je dovršil gimnazijo in vseučilišče. Kot vseučiliščnik je bil najnadarjeniji učenec profesorja Bogdana Popovića. Svojo slovstveno izobrazbo je izpopolnil na vseučiliščih v Franciji in francoski Švici. Ko se je vrnil v domovino, je pričel svoje delo najprej z brezobzirno kritiko proti vsem laži-pisateljem; očistil je književnost njih vpliva (opravil torej delo kakor pri nas svoje dni Levstik in Stritar); mnogim mlajšim je pripomogel do zasluzenega priznanja. Postal je profesor srbske književnosti na belgrajskem vseučilišču. Vzgojil je celo vrsto delavnih učencev. Njegova poglobitna dela so: *Pisci i knjige (I—VI)*, *Omladina i njena književnost*, *Srbska književnost u 18. veku*, *Svetozar Marković, Istorija nove srpske književnosti*, in nebroj manjših člankov, raztresenih po »Srpskem knjiž. Glasniku«, ki mu je bil urednik. Ko se je — neumorni kulturni delavec — dne 16. maja 1914 iz Prage napravljval na pot v Sarajevo, da bi tu imel predavanje, ga je dohitela nenadna smrt. Ves narod je tedaj zadržtel od žalosti. Dva meseca pozneje je objel svetovni požar bedno Srbijo. Ujedinjenja troimenega naroda prvi borec te ideje med Srbi torej ni doživel. Kakor pri nas dr. Krek ne. Dne 16. maja t. l. je v Belemgradu hvaležna mladina slavila obletnico smrti Skerličeve. V imenu Slovencev je govoril naš pesnik dr. Joža Lovrenčič.